

Михайло Балко

До храму збираєшся з того моменту, коли прокидаєшся, і знаєш: я йду на зустріч з живим Богом. І одягаєшся по-іншому, і готуєшся по-іншому, намагаєшся, щоб не було зайвих розмов, щоб ніщо недостойне не розсіювало тієї глибини, що в ній одній можна пережити зміст храму.

Антоній Сурозький.

...зостав там перед жертовником твій дар; піди, помирись перше з твоїм братом і тоді прийдеш і принесеш дар твій.

(Мт 5.24).

Богослужіння є небуденною, незвичайною подією. Адже в ньому зустрічаємось з Господом. Саме тому до участі у богослужінні слід належно готуватись. Треба усвідомити, що той день, коли беремо участь у богослужінні, а особливо у Святій Літургії, є для нас надзвичайний. Тому і готуватись до великого таїнства зустрічі з Богом належить від пробудження зі сну. Підготовка має бути цілісною – на духовному і тілесному рівні. Антоній Сурозький з цього приводу писав: «До храму збираєшся з того моменту, коли прокидаєшся, і знаєш: я йду на зустріч з живим Богом. І одягаєшся по-іншому, і готуєшся по-іншому, намагаєшся, щоб не було зайвих розмов, щоб ніщо недостойне не розсіювало тієї глибини, що в ній одній можна пережити зміст храму». Любов, мир, примирення з ближніми – ось головні чинники підготовки до богослужіння. Примирення з ближніми є дуже важливим елементом не тільки підготовки до участі в богослужіннях, але й щоденного християнського життя: «...зостав там, перед жертовником твій дар; піди, помирись перше з твоїм братом і тоді прийдеш і принесеш дар твій» (Мт 5:24). Потрібно намагатись помиритись навіть зі своїми ворогами, а ще краще – не мати ворогів, адже ворожнеча суперечить любові. Якщо не будемо намагатись долати в собі гордість, егоїзм, уникати ворожнечі, то усі зовнішні прояви релігійності будуть нещирими і марними.

Вставши зранку з ліжка, потрібно подякувати Творцеві за прожиту ніч і зробити на собі знак святого хреста (знаємо, що знак хреста чиниться тричі). Тоді, пригадавши про незвичайність сьогоднішнього дня, можна приступати й до зовнішньої підготовки до участі в богослужінні у храмі.

Невід'ємним моментом у тілесному приготуванні є зовнішня охайність. Одягаючи певний одяг, являємо себе назовні, «розповідаємо» про себе, про свої наміри тощо. Зовнішній вигляд не має бути надто «яскравим», викликаючим або таким, що відволікає увагу інших від того, що відбувається у храмі. Одяг повинен підкреслювати святість місця, у якому перебуваємо, і наш відповідний настрій. Часто під час богослужіння нашу увагу відвертає телефонний дзвінок. Тому пам'ятаймо, що перед входом до храму телефон слід вимикати.

Віддавна існував звичай іти до церкви, проказуючи певні молитви. Ними можуть бути 50-й чи 90-й псалом, «Ісусова молитва» (Господи, Ісусе Христе, Сину Божий, помилуй мене, грішного). Перед самим храмом треба перехреститись і, входячи, можна проказувати молитву: «Увійду в дім Твій, поклонюся до храму святого Твого у страсі Твоїм».

До храму потрібно заходити до початку богослужіння, за 10-15 хвилин до початку. Тоді

буде час поставити свічки, подати записки за здоров'я чи упокій наших близьких, помолитися перед іконами. Розмови, сміх, шум під час перебування у храмі зневажають святість Божого Дому і є несумісними з християнським вихованням. Давня традиція приписує чоловікам входити до храму з непокритою головою, а жінкам – голову покривати.

Увійшовши у храм, зупиняємося недалеко дверей і тричі хрестимося. Потім йдемо до тетраподу, на якому міститься ікона і, двічі перехрестившись, цілуємо ікону і хрест, а тоді хрестимося ще раз. В різних місцевостях можуть існувати власні звичаї. Перебуваючи в чужій парохії, слушно буде їх дотримуватися, якщо вони нам відомі. Якщо ж ні, то чинимо так, як прийнято в нашому храмі. Проходячи перед царськими дверима іконостасу, зупиняємось і робимо малий поклін з хресним знаменням. Чоловіки у храмі зазвичай стоять праворуч, а жінки – ліворуч. Подружжя можуть стояти разом у центральній частині храму. По можливості, щоб був вільний доступ до тетраподу, прохід до нього від притвору не займають.

Ставши у храмі, вітаємось з присутніми поклоном і християнським привітом, але ніколи за руку. З часом люди звикають стояти на «своєму» місці, тому, яке найкраще відповідає їхній молитві, але якщо це місце зайняте, то стаємо там, де вільно. У Божому храмі не слід пред'являти претензій. Ходити по храмі під час богослужіння не дозволено у випадку входів з кадилом, Євангелієм, чи Чесними Дарами, на Великому вході, під час читань та інших важливих моментів. У храмі не оглядаємося і не розглядаємо навколишніх людей, а намагаємося зосередитися на богослужінні. Не дозволено переходити через храм між тетраподом та іконостасом. Під час богослужіння не розглядаємо храмові убранства. Для цього є час поза богослужінням. Храм – це Божий дім, в якому не можна поводитися, як у музеї, проходжуватися з рукам в кишенях чи заклавши їх за спину. Перед богослужінням, тихо проказуємо свої приватні молитви. Традиційно вживають молитви, подані у молитовниках, чи інші молитви, які знаємо. Запізнившись на початок богослужіння, приватних молитов не мовимо, а приєднуємося до спільної молитви. У храмі ми не глядачі, а учасники спільної молитви, тому співаємо разом з усіма. Однак, потрібно прислухатися до хору чи дяків і не перекрикувати їх. Не слід повторювати вголос тих слів, які має промовляти лише священник. Богослужіння має форму діалогу, в якому одні молитви призначені лише для священнослужителів, а інші – для всієї зібраної громади. Перебуваючи у храмі на спільній молитві, не варто виявляти занепокоєння, якщо священнослужителі чи співці допустяться якихось неточностей. Коли зауважуємо особу, що не знає, як поводитися у храмі, то не осуджуймо її і не повчаймо поспішно. Якщо треба, то можна допомогти доброзичливою порадою, а зауваження слід робити лише тим, хто брутально порушує благочестя спільної молитви.

М. Балко. По дорозі в храм // СЛОВО №1 (35) (2008) 19-20